

NIEUWSBRIEF
Voedselbos Verloren Land
'Van weiland naar natuurlijk voedselbos'
Nummer 2: april 2020

De komende jaren gaan we op ons terrein in Milsbeek (2.5 hectare) een voedselbos realiseren. Met 7 tot 9 lagen vegetatie; hoge en lage bomen, struiken, kruidlaag, klimplanten, bodembedekkers, diversiteit en passend op deze plek, in deze omgeving. Door deze 'permacultuur-werkwijze' putten we de bodem niet uit, maar benutten en versterken we de grond. De opbrengst van een voedselbos is veelzijdig. Het vormt na een aantal jaren een natuurlijk landschap, zorgt voor rijke biodiversiteit en vruchtbare aarde (biomassa). Daarnaast geeft het een overvloed aan vruchten, noten, stengels, blad en wortels. En is het prettig om in te 'zijn'. De komende maanden zijn we bezig met de voorbereiding van ons plan. We verzamelen informatie van belang voor het starten van een voedselbos. We praten met sleutelfiguren om ons heen. We kijken heel goed wat er al groeit op ons perceel en verzamelen gegevens over ons terrein (bodembeheer, waterbeheer, reliëf). We leggen dat vast in een basiskaart van ons gebied. Na deze analyse leidt dat in mei tot een eerste ontwerp. Na de zomer gaan we beginnen met planten. Tegelijkertijd oefenen we op een stukje van ons land, de proeftuin. Via deze Nieuwsbrief willen we geïnteresseerden op de hoogte houden van de voortgang.

Hoe is het inmiddels op ons proefveld?

In ons eerste nummer heb je kunnen lezen over onze eerste ervaringen op ons proefveld. We hebben nogal intuïtief boompjes en struiken gepland op deze plek omdat het de meest beschutte plek is van ons terrein. En de bomen en struiken staan lekker in de zon. Ook

hebben we van verschillende mensen stekken ontvangen. Leuk! En nu maar hopen dat ze aanslaan. Op dit moment kijken we onze ogen uit! De fruitbomen

beginnen in bloesem te raken. Op mijn (Onnie's) dagelijkse ochtendronde zie ik ze langzaam ontluiken. Ook op de grond is van alles aan de hand. Ik mag enkele pinksterbloemen verwelkomen! Ook 'blue bells' (Nederlandse boshyacinten) zijn te vinden; prachtig!

En het is genieten van deze prachtige boom, die hier al jarenlang moet staan en waarvan ik aanvankelijk geen idee had wat het voor soort boom was. Het lijkt nu toch een soort kers te zijn. De afgelopen tijd hebben we planten en struiken geplaatst waar insecten en vlinders op af komen. Pioenroos, seringen en rozen die

ik vanuit potten of de tuin rondom het huis verplaatst heb naar het proefveld. En verschillende bessorten zoals de Goijibes, die stressverminderende en slaapverbeterende krachten wordt toegedicht en de Japanse wijnbes. Met vereende krachten is het hek tussen het weiland en de rest van ons land weggehaald. Een hele klus, het hek was vastgemaakt met prikkeldraad dat onder de grond vast zat. Dat hek vormde een mooie lijn over ons land heen. Die lijn zie je nog steeds, door de bomen die er op staan. Om de lijn nog meer te accentueren hebben we er twee Reine Claude boompjes bijgezet. Ertussen staat een stek van een vlinderstruik. De Reine Claude is de enige pruim die mijn moeder echt lekker vond! Ook hebben we op het proefveldje de Chinese mahonie en de Paw-paw geplant. De Paw-paw is afkomstig uit het zuidoosten van Noord-Amerika. Het duurt even maar deze plant kan eetbare vruchten dragen, die smaken naar banaan of mango. De jonge scheuten van de Chinese mahonie zijn eetbaar, lekker in salades en als roerbak. Beide doen het goed in Groesbeek, bij Wouter van Eck. De Chinese mahonie wordt daar ook geplukt door Emile van der Staak van restaurant de Nieuwe Winkel in Nijmegen. In dit restaurant hebben wij nog zeer smakelijk gegeten, vlak voor de Corona crisis uitbrak. En tja, inheemse of uitheemse planten? Wat vinden we daarvan? Op dit moment zijn we nogal pragmatisch. Als ze het doen, zonder extra aandacht en niet

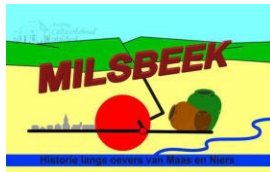
woekeren, en ze passen in deze omgeving, dan zijn ze welkom in dit stukje Nederland.

Over ons perceel

Toen we hier kwamen wonen volgde Onnie een cursus Voedselbos bij Malika Cieremans. Eén van de dingen die ze daar leerde was grondmonsters te maken. Zo verzamelen we informatie over de samenstelling van de grond. Dat betekent: met een grondboor een hapje aarde van zo'n 1.5 meter diep nemen, in een glazen potje doen, er water bij doen en dan het geheel een aantal uren laten bezinken. Ons eerste grondmonster namen we ergens in het midden van ons proefveld. Het resultaat werd tijdens de cursus geanalyseerd: het gaat om zandgrond met daarboven een humuslaag van organisch materiaal.

Enkele maanden later hebben we een uitgebreidere serie grondmonsters genomen, zowel in het proefveld als in het achterliggende weiland, ons

NIEUWSBRIEF

Voedselbos Verloren Land

'Van weiland naar natuurlijk voedselbos'

Nummer 2: april 2020

toekomstige voedselbos. We namen vier nieuwe grondmonsters. Wat vooral opviel was het verschil in samenstelling van de grond

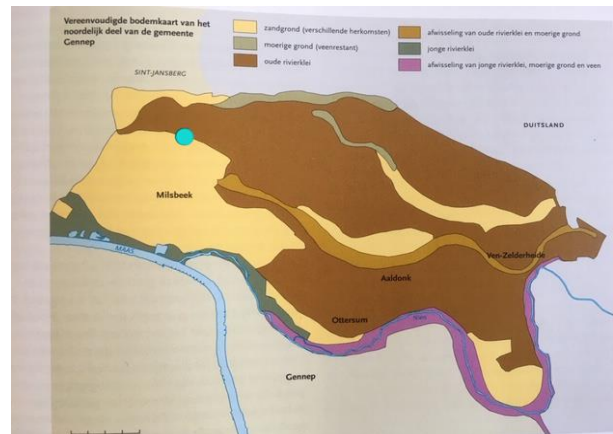

van het proefveld en van het weiland. In het proefveld bestaat de bodem in de basis uit grof zand, terwijl het achterliggende weiland bestaat uit klei (of eigenlijk leem) op grof zand.

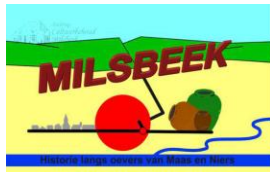
Waar komt dat verschil vandaan?

Om dat te begrijpen moeten we terug naar de ontstaansgeschiedenis van dit gebied. Die staat mooi beschreven in het boek Het Koningsven uit 2017, zie pagina 6. Deze omgeving was ooit een soort vallei van 8 – 10 km breed, waar twee rivieren, de Maas en de Rijn, doorheen meanderden, achter de noordelijker gelegen stuwwal, nu de Sint-Jans heuvelrug. Aan het einde van de laatste ijstijd is hier door die rivieren zo'n 1.5 meter klei afgezet, bovenop meer dan tien meter grof zand. Op een gegeven ogenblik is de Rijn door de stuwwal heen gebroken en hielden we in deze vallei de Maas en de Niers, als overblijfsel van de Rijn, over. De Maas heeft, als de rivier vrijwel droog stond, in de winter, met de westenwind veel zand op de oostelijke oever -waar wij wonen- gedeponed. Deze stuifzandheuveld worden rivierduinen genoemd. Het dorp Milsbeek is helemaal op het zand van die rivierduinen gebouwd. Wij zitten met onze grond ten noorden van het dorp

Milsbeek precies op de overgang van rivierduinen (zand, lichtbruin op de kaart) en oude rivierklei (leem, bruin op de kaart). Ons perceel ligt op de blauwe stip op bijgaande kaart, die afkomstig uit 'Het Koningsven', zie p.6 van deze Nieuwsbrief.

De oude rivierklei wordt leem genoemd. Vroeger werd het begrip 'leem' gebruikt voor alle gronden die door de lokale bevolking als 'leem' werd betiteld. In de moderne systematiek onderscheidt klei zich van leem door de kleinere bodemdeeltjes, die bovendien een andere fysisch-chemische samenstelling hebben. De oude rivierklei, ook wel rivierleem genoemd ziet er anders uit dan de *echte* kleigrond, die in de uiterwaarden van de Maas en Niers te vinden is; de jonge rivierklei. De leemgrond heeft andere verkleuringen dan jonge rivierklei; rossig, lichtgrijs-blauw, bijna wit, met gele of oranje-rode roestvlekken. Ook is de water-doorlaatbaarheid van rivierleem slechter dan van *echte* klei. Leemgrond is

daardoor in de herfst en in het voorjaar lang nat, en wordt daarna snel droog en hard en dus moeilijk te bewerken. Zie voor meer informatie over zand, leem, klei de volgende link.

Dit is het begin van ons onderzoek naar de samenstelling van onze grond. In een volgende nieuwsbrief komt meer informatie over onze grond.

Contact met Waterschap Limburg en de gemeente Gennep

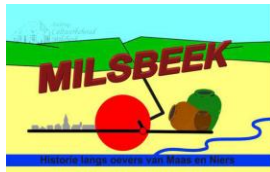
Eind februari spraken we **Jan Jacobs van Waterschap Limburg**. Hij is betrokken bij de herinrichting van de bovenloop van de Tielebeek. Die beek komt uit het Reichswald in Duitsland en komt uiteindelijk bij Plasmolen uit in de Maas, zie foto.

Vroeger liep de Tielebeek direct aan de noordkant van ons terrein, maar tijdens de crisis van de jaren '30 van de vorige eeuw is de loop van de Tielebeek in het kader van de werkverschaffing een stukje naar het noorden verschoven. De

sloot aan de rand van ons gebied, langs Verloren Land, is dus eigenlijk de oude Tielebeek. Men wil nu sleutelen aan de bovenloop van de rivier. Men wil bereiken dat de omstandigheden in de beek voor flora en fauna verbeteren, dat er een geleidelijke overgang tussen beek en omgeving ontstaat en dat de beek beter te onderhouden is. Ook wil men rioolwateroverstortingen in de beek verminderen, zodat negatieve effecten op het beekleven beperkt worden. Waar onze sloot in de Tielebeek uitkomt wil men een hemelwaterbuffer van 1.5 ha. realiseren. Ook heeft men plannen om het gehele gebied tussen het natuurgebied 'De Diepen' en 'Verloren land' overgangsgebied te laten worden, kleinschalige natuurgebieden. Wat wij aan het doen zijn met ons voedselbos past daar prima in. Wij doen aan 'waterbeheer op perceelsniveau'. Wij zorgen met het planten van een (voedsel)bos voor een sponsige bodem. Het gebied waar wij wonen is gevoelige grond. Het is lastig daar 'eenduidig' beleid op te formuleren. Sommige stukken grond houden wel, andere niet makkelijk water vast. Er bevinden zich ondergronds grintlagen en leemlagen.

Half maart spraken we met **Christine Naaijen van de gemeente Gennep**. Zij is als ambtenaar betrokken bij landschaps- en natuurbeheer in de gemeente. Christine geeft in het gesprek veel informatie over voor ons belangrijke overheidsteksten, zoals de Leidraad Landschappelijke inpassing.

Ook noemt ze voor ons interessante organisaties (IKL, VNC, IVN). Ze vertelt over het Fonds verbetering buitengebied, van de gemeente Gennep. Mogelijk passen activiteiten van ons in het kader van het Voedselbos, binnen de criteria van het Fonds. Het Fonds zou ons kunnen helpen met deskundigheid, subsidie en bij het concretiseren van bepaalde activiteiten zoals het plaatsen van een haag, van fruitbomen, de aanschaf van zaden, het realiseren van een waterpoel op ons terrein. We hebben afgesproken het gesprek hierover met Christine, de gemeente Gennep in de nabije toekomst voort te zetten.

Vraag (1)

Regelmatig krijgen we de vraag wat wij ons voorstellen bij een 'voedselbos'. Wordt dat een bos met allemaal hoge bomen over het hele terrein, waarmee het uitzicht verdwijnt? En zo niet, hoe ziet het er dan uit?

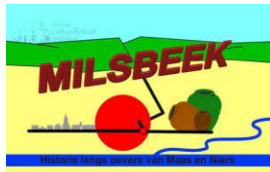
Wij gaan zeker niet ons hele terrein vol zetten met hoge bomen. Dat zou ook geen zin hebben, want dan krijgen alle andere planten en struiken veel te weinig licht. En bovendien zou zoiets ook niet passen in de overgangszone naar de stuwwal, waarin ons perceel ligt. We sluiten met ons voedselbos aan bij wat in de Leidraad landschappelijke inpassing van de gemeente Gennep over die overgangszone staat. Naast hogere bomen, vrijstaand of in een rijtje, komen er dus ook lagere fruitbomen, struiken, een kruidlaag, klimplanten en bodembedekkers. Een en ander goed

verspreid over het gehele perceel en met een goede onderlinge samenhang, dus zowel groepjes bomen en struiken als ook solitaire bomen. Als het lukt willen we ook graag een waterpoel in het geheel opnemen. In een volgend nummer van deze Nieuwsbrief komt een eerste schets van het plan Voedselbos Verloren Land. Gezien het voorgaande hebben we gearzeld of we de term "voedselbos" wel moeten gebruiken. Sommige mensen denken hierdoor dat er een gesloten bos komt! Wat wij voor ogen hebben is een mix van een op goed op die plek passend natuurlijk landschapspark met een voedselbos!

NB: Laat maar horen als je een vraag voor ons hebt. Leuk! Die vraag beantwoorden we in onze volgende Nieuwsbrief.

Wie lezen deze Nieuwsbrief?

Wij vinden het belangrijk onze omgeving op de hoogte te houden van de ontwikkelingen rond ons voedselbos. Daarom zijn we vrijwel direct gestart met deze Nieuwsbrief. Met verschillende doelen: We willen informatie geven aan geïnteresseerden. We willen mensen actief betrekken bij ons 'voedselbos'. Het is ons visitekaartje in het contact met buitenstaanders. En met behulp van deze Nieuwsbrief documenteren we ook de ontwikkelingsgang van het voedselbos. We hebben gekozen voor een eenvoudige digitale Nieuwsbrief. Die is snel en simpel te maken en te verspreiden, en daarmee heb je al gauw een vrij groot bereik. Natuurlijk zijn we

bij het bij het verzamelen van adressen van potentiële lezers begonnen bij onze vrienden en familie. Maar al snel kwamen daar allerlei andere adressen bij. Van mensen uit de directe omgeving, die geïnteresseerd zijn in onze plannen. Van inwoners uit Milsbeek, die via via horen over Voedselbos Verloren Land en de ontwikkeling daarvan willen volgen. Van mensen van de Gemeente, het Waterschap, de Provincie en andere organisaties die we spreken en die daarna op de hoogte willen blijven. Van geïnteresseerden in permacultuur en voedselbossen, die over ons horen. Al met al hebben we na één Nieuwsbrief al een bestand van ruim 100 adressen. Het bestand groeit. Geïnteresseerden kunnen zich aanmelden via voedselbosverlorenland@kpnmail.nl.

Het Koningsven – een prachtig boek

Voor wie geïnteresseerd is in de omgeving van Milsbeek (en dat zijn wij!), is het boek 'Het Koningsven' uit 2017 een geschenk uit de hemel. In dit boek gaat men uitgebreid in op het ontstaan, de ontginning en het herstel van het veengebied langs de voet van het Reichswald bij Milsbeek, Ottersum en Ven-Zelderheide.

Het gebied dat in dit boek beschreven wordt loopt van Plasmolen tot aan de

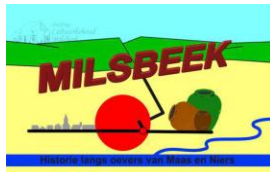
Duitse grens. Voor ons is vooral het meest linkse deel van dat gebied interessant: het gebied tussen Milsbeek en het natuurgebied de Sint Jansberg (Rozenbroek, de Diepen). En dat gebied krijgt in het boek gelukkig veel aandacht. De ontstaans-geschiedenis

van de bodem, de grond met haar bijzondere eigenschappen, de bewoning en het grondgebruik in vroeger tijden. Ook de strijd tussen de lokale boeren enerzijds, die het veengebied boven Milsbeek (de Diepen) wilden ontginnen tot landbouwgrond en de vaak landelijke organisaties anderzijds,

die het gebied wilden behouden als natuurgebied. Met prachtige verhalen, bijvoorbeeld over de wethouder die stiekem het veen in brand stak om de kans te vergroten dat de grond in handen zou komen van de kleine boeren. En hoe het besluit tot ontginning van de Diepen uiteindelijk maar beperkt werd gerealiseerd.

Inmiddels ligt alle nadruk op het behoud van de natuur. Die natuur komt in het boek uitgebreid aan bod; in verschillende hoofdstukken over de flora en fauna zoals libellen en vlinders, reptielen en amfibieën, vogels. Het prachtig uitgegeven boek staat vol met mooie foto's en schilderijen, duidelijke kaarten uit vroeger tijden en

NIEUWSBRIEF
Voedselbos Verloren Land
'Van weiland naar natuurlijk voedselbos'
Nummer 2: april 2020

nu, interessante lokale verhalen met foto's en tekeningen. Meer dan 200 bladzijden lees- en bladerplezier! Het boek kwam tot stand met ondersteuning van de Stichting Cultuurbehoud Milsbeek, de Gemeente Gennep, Natuurmonumenten, het prins Bernhard Cultuurfonds, de Rabo-bank, Teunissen Zand en Grint en het Waterschap

Limburg.

Het Koningsven – Ontstaan, ontginning en herstel van een veengebied bij Milsbeek, Ottersum en Ven-Zelderheide.
Uitgeverij Matrijs, Utrecht, 2017,
ISBN978-90-5345-517-3
€ 29.95.

Missie

Wij willen ons terrein zodanig inrichten dat de natuur terugkeert en er meer biomassa ontstaat.

Wij willen dit doen zonder gebruik te maken van gif, in samenwerking met de natuur.

Wij streven naar een natuurlijk evenwicht tussen alles wat leeft op en in het land, zoals planten, bomen, struiken, bloemen, bodemleven, vogels, insecten en andere dieren, de mensen die eromheen leven en de activiteiten die in de buurt plaatsvinden.

Wij willen kunnen genieten van wat er groeit, stroomt, leeft en bloeit.

Wij willen kunnen oogsten van noten, fruit en andere eetbare planten en minder afhankelijk zijn van eten uit de winkel.

Wij willen dit plan vormgeven en afstemmen en waar mogelijk samendoen met de mensen die om ons heen leven.

Opmerkingen, vragen, suggesties e.d. stellen we zeer op prijs! Neem s.v.p. contact met ons op.

Henk Verburg, 06 11300981 en/of Onnie Diederens, 06 33054375

e-mail: voedselbosverlorenland@kpnmail.nl